

Hakem, Hakîm, Hâkim isimlerinin manalarını ve aralarındaki fark ile "Hâkim-i Hakem-i Hakîm-i Zülcelâli ve'l-Cemal" ifadesini açıklar mısınız?

Hakem: *Haklı ve haksızın ayrılmasında aracılık eden.* Bu isimde hak ile batılın, yanlış ile doğrunun, iyi ile kötünün, güzel ile çirkinin, arasında tek hakem, yani ayırt edici Allah'tır. Şayet bu ismin tecellisi olmasa idi, biz bu zıtlar arasında bir ayırım yapamayacaktık. Neyin hak, neyin batıl olduğunu hiçbir zaman bilemeyecektik. Ayrıca insanlar bir şeyde ihtilafa düştükleri zaman, neyin doğru ve hak olduğunu, kimin haklı kimin haksız olduğunu; ancak Allah'ın hakemliğinde ve kararında çözümleyebilirler.

Hâkim: *Galib. Haklı ve haksızı ayırıp hak ve adalet üzere hükmeden.* Başkasını müdahale ettirmeden idare eden, **Allah Hâkim-i Hakikî, Hâkim-i Ezelî, Hâkim-i Mutlak, Hâkim-i Zülcelâl, Hâkim-i Lemyezeli** gibi isimlerle, Cenab-ı Hakk'a âit olan **Hâkim** sıfatı Kur'ân-ı Kerim'de seksen altı def'a zikredilir. Bu isimde daha ziyade galibiyet ve hükümlanlık manası hükmediyor. Kainattaki her şey onun hakimiyeti ve galebesi altındadır. Hiçbir şey onun hakimiyetinin haricine çıkamaz.

Hakîm: *Hikmetle muttasıf olan ve mevcudatın hakikatına ve hikmetlerine vâkif olan.* İş ve emirleri hikmetli ve yanlışsız olan demektir. Bu isimde ana nokta; her şeyin hikmetli ve faydalı olması hükmü vardır. Diğer iki isimden farklıdır.

Yalnız bu isimler girift bir şekilde tecelli ederse, farklarına iyi dikkat etmek gerekir. "*Allah hükmederken hikmetli olarak hükmeder.*" dediğimiz zaman, bu üç ismi cem etmiş oluyoruz. Allah hakemlik yaparken, hikmetli yani hekimane hakemlik eder. O zaman **Hakem** ile **Hakîm** aynı fiil içinde iç içe girift bir şekilde tecelli etmiş olur. Bütün isimlerde bu mana vardır.

Bu üç ismin yanına **Celal** ve **Cemal** isimleri gelirse işin şefkat ve azamet ciheti akla gelir. Mesela bir mazlumun hakkı zalimden kahr ile alınır, bu fiilde bu beş isim cem olmuş olur. Zalime olan kahr **Celal** ismine bakarken, mazlumun hakkının gözetilmesi **Cemal** ismine nazırdır. İkisi arasındaki münasebetin aksamı ise diğer üç isim ile ilgilidir.